Téma: Dnešní právní formy neziskových organizací

Předmět: Neziskové organizace

Zaslal(a): JahawCZ

V současné době se právní formy neziskových organizací řídí občanským zákoníkem platným od 1. 1. 2014, který vedl k derogaci občanského zákoníku z roku 1964. Přestože byl v roce 1991 novelizován zákonem č. 509/1991 a dalšími doplňujícími zákony, dnešní doba vyžadovala aktuální právní úpravu (PSP ČR, 2012). Nový občanský zákoník vymezuje právní formy neziskových organizací a jejich charakteristiky v oddílu zabývající se korporacemi. Konkrétně se jedná o paragrafy 210-418.

Občanský zákoník rozděluje neziskové organizace na následující typy (Sbírka zákonů, 2012):

- Spolky (z.s.)
- Ústavy (z.ú.)
- Nadace
- Nadační fondy
- Obecně prospěšné společnosti (o.p.s.)
- Neziskové organizace v dalších právních předpisech

Nový obchodní zákoník (dále NOZ) tyto jednotlivé typy dále popisuje, na následujících stránkách jsou uvedeny ve stručnosti pouze ty nejzákladnější informace.

Spolek

Spolky jsou právnická osoba, která dobrovolně sdružuje osoby se společným zájmem. Řídí se právní úpravou § 214 – § 302 NOZ. Nahrazuje dřívější právní formu – občanské sdružení. Jedná se o sportovní kluby, myslivecká sdružení či další organizace s různými veřejně prospěšnými cíli, například vzdělávání. Minimální počet osob k založení jsou 3, členy mohou být fyzické i

právnické osoby. Spolek nesmí podnikat ve své hlavní činnosti, pouze ve vedlejší.

Dosažený zisk může být použit pouze k naplnění cílů organizace. Dle § 228 – § 231 lze založit pobočný spolek, který může mít práva a povinnosti v rozsahu stanoveném stanovami hlavního spolku. Musí mít v názvu příznačný prvek názvu hlavního spolku a vyjadřovat vlastnost pobočného spolku.

Ústav

Ústavy upravuje § 402 – § 418 a jeho účelem je provoz činnosti, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za předem stanovených podmínek. Pro ústav je typické, že v čele stojí ředitel jako statutární orgán. Ředitele volí a odvolává správní rada, ta dále dohlíží na jeho činnost. Také schvaluje rozpočet, účetní závěrku či výroční zprávu. Jedná se o právní formu nahrazující obecně prospěšné organizace, nicméně dříve založené organizace mají možnost i nadále fungovat.

Nadace

Jedná se o základní typ fundace, tedy právnickou osobu, která byla vytvořena vyčleněním majetku za určitým účelem. Upravuje ji § 306-393 NOZ a její podstatou je zjednodušení správa vyčleněného majetku a činnosti, které jsou spojeny k dosahování stanoveného cíle. Nadace může podnikat pouze jako vedlejší činnost, pokud to zakladatel nevyloučil v nadační listině. Také nesmí dle § 306 podporovat politické strany a hnutí.

Nadační fond

Jedná se o alternativu k nadacím, která je legislativně benevolentněji upravena. V občanském zákoníku jsou nadačním fondům věnovány § 394 – § 401. Řadí se do kategorie fundací, stejně jako nadace či ústav, je tedy tvořena majetkem s daným účelem. Není stanovena minimální výše vkladu zřizovatele. Podnikání je možné v případě, že výtěžky budou použity výlučně k podpoření stanoveného cíle organizace.

Obecně prospěšná organizace

Jedná se o typ organizace, který již není možné založit. Dříve vzniklé organizace mohou však stále fungovat dle zákona č. 248/1995 Sb. a nemusí se tedy nutně transformovat a některou z nových forem organizací. Podmínky popisuje § 3050 NOZ a dává právo změnit právní formu na ústav, nadaci nebo nadační fond. Praktická část této práce se věnuje obecně prospěšné společnosti, konkrétně Pestré společnosti, o.p.s.

Neziskové organizace v dalších právních předpisech

Evidované právnické osoby

Jako první příklad lze uvést evidované právnické osoby (církevní neziskové organizace). Vychází převážně z jiného právního předpisu, než je obchodní zákoník. Jedná se o zákon o církvích a náboženských společnostech č. 3/2002 Sb (Sbírka zákonů, 2002). Tyto organizace se však samozřejmě musí řídit i úpravami NOZ, například částí upravující právnické osoby, kterou popisuje §118 a následující. Rejstřík církví a náboženských společností vede Ministerstvo kultury a je veřejně dostupný například na jejich internetových stránkách[1].

Sociální družstvo

Další veřejně prospěšným typem organizace může být Sociální družstvo, které vychází ze zákona 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). Jeho podstatu nejlépe vystihne základní ustanovení (Sbírka zákonů, 2012, § 758):

Sociálním družstvem je družstvo, které soustavně vyvíjí obecně prospěšné činnosti směřující na podporu sociální soudržnosti za účelem pracovní a sociální integrace znevýhodněných osob do společnosti s přednostním uspokojováním místních potřeb a využíváním místních zdrojů podle místa sídla a působnosti sociálního družstva, zejména v oblasti vytváření pracovních příležitostí, sociálních služeb a zdravotní péče, vzdělá- vání, bydlení a trvale udržitelného rozvoje.

Podíl jednotlivých subjektů

Počty jednotlivých aktivních ekonomických subjektů a následný podíl jednotlivých forem neziskového sektoru lze zjistit pomocí Administrativního registru ekonomických subjektů (ARES) provozovaným Ministerstvem financí ČR. Naprostou většinu neziskových organizací tvoří spolky a pobočné spolky. Spolků je aktivních 96 578, pobočných spolků 27 619.

Přehled zákonů upravující činnosti NNO

Tento odstavec představuje rychlý přehled, ve kterém je uveden stručný výpis hlavních zákonů upravující nestatní neziskové organizace jako doplnění:

- **Občanský zákoník** (zákon č. 89/2012 Sb, ve znění pozdějších předpisů)
- **Zákon o církvích a náboženských společnostech** (zákon č. 3/2002 Sb, ve znění PP.)
- **Zákon o dani z přidané hodnoty** (zákon č. 235/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
- **Zákon o daních z příjmů** (zákon č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
- **Zákon o dobrovolnické službě** (zákon č. 198/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
- **Zákon o loteriích a jiných podobných hrách** (zákon č. 202/1990 Sb., ve znění PP.)
- **Zákon o účetnictví** (zákon č. 563/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
- **Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob** (zákon č. 304/2013 Sb.)
- **Zákon o veřejných sbírkách** (zákon č. 117/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

[1] Odkaz na rejstřík církví a náboženských společností: http://www3.mkcr.cz/cns_internet/